

VI. INTERVIU

„ÎNTRE AVOCATURĂ ȘI CATEDRĂ, AȘ RĂMÂNE CU PRIMA MEA IUBIRE. AVOCATURA.”

Ligia CĂTUNA

Nicolae Cîrstea: Bună ziua, doamna Profesor! Vă mulțumesc că ați acceptat acest interviu. Am câteva întrebări pentru dumneavoastră, dar, înainte de aceasta, așa cum procedez de regulă, din respect pentru interlocutorul meu, dar și pentru cititorii noștri, aș vrea să vă rog să ne faceți un autoportret profesional și personal al domniei voastre.

Ligia Cătuna: Bună ziua, stimate domnule director Cîrstea, mă bucură reîntâlnirea cu dvs. Ne știm de ceva vreme, timp în care amândoi am avut ocazia să ne urmărim evoluția profesională. Trebuie să vă felicit public pentru ceea ce ați reușit să faceți din editura pe care o conduceți. O adevărată marcă pe piața cărții de profil. Dar ca să respect regulile unui interviu – deși recunosc că tentația de a vă lua eu însămi un interviu este mare – dumneavoastră puneți întrebări și eu răspund. Problema în cazul acesta este că nu vă dezmințiți și, ca în orice discuție cu dvs., lansați întrebări și teme care sunt aproape nepuizabile.

Îmi cereți să fac un autoportret profesional și personal. Cred că sunteți conștient de faptul că orice aș răspunde, răspunsul meu nu poate fi unul complet și în mod cert nu poate fi decât foarte subiectiv.

O să răspund poate prea sec, dar o imagine asupra propriului meu eu din perspectiva solicitată, vă rog să îmi dați voie să o ofer publicității în momentul în care voi lansa o carte la care scriu deja și din paginile căreia probabil că se va putea desprinde cu ușurință ceea ce îmi cereți dvs., autoportretul meu completat cu portretul făcut de oamenii pe care viața mi i-a scos în cale.

Sunt avocat. De la 22 de ani. Am plecat de acasă, din Timișoara la 18 ani spre București, unde am pășit oficial în lumea dreptului și a dreptății, ca student al Universității București. Facultatea de Drept din București era un templu. Era exact ceea ce visasem eu încă din copilărie că este o școală de drept.

Sunt cadru didactic de la 27 de ani. Mă mândresc că fac parte din echipa de trei oameni care au pus bazele Facultății de Drept din Timișoara, care în anul 1992

când am intrat eu în învățământul universitar era doar o secție a Facultății de Științe Economice din cadrul Universității de Vest.

Lucrez într-un birou care a fost înființat exact în data de 1 noiembrie 1995, în ziua în care a intrat în vigoare Legea nr. 51/1995 care reglementează profesia de avocat. Am alături o echipă reductabilă de avocați. La care țin și care nu poate fi omisă din autoportretul pe care mi-l solicitați. Și știți de ce? Pentru că echipa asta face parte din mine. Au crescut și am crescut laolaltă uman și profesional. Am o familie pe care mi-am dorit-o dintotdeauna, așa cum este ea acum. O familie armonioasă și tihnită, cu care mă găsesc și mă regăsesc și în clipele bune și în clipe de amărăciune. Pentru că o viață completă, nu-i așa, nu există fără alb și fără negru...

Sunt un om care se bucură și care se întristează la fel ca toți oamenii. Încerc să fiu un om bun.

E destul cât am spus pentru o schiță de autoportret. Așa cum am spus înainte, dați-mi voie să pun culoare și să definitivez autoportretul cu altă ocazie.

Nicolae Cîrstea: Dacă ar fi să alegeți între catedră și avocatură ce ați alege? Sau ambele cariere vă oferă satisfacții unice și, de ce nu, complementare?

Ligia Cătuna: Am fost avocat fără a fi cadru didactic. Cinci ani de zile. Nu am fost însă nici o clipă cadru didactic fără a fi avocat. Au fost perioade în care am avut gânduri de abandon al unei profesii în favoarea celeilalte. Am avut momente în viață în care am crezut că timpul dăruit ambelor profesii înseamnă de fapt o trădare pentru avocatură și pentru cariera didactică, deopotrivă. Dacă ești onest cu tine însuși și vrei să dai în mod complet măsura valorii tale într-un domeniu, cred că este inevitabilă o asemenea situație.

Nu puteam însă să renunț la avocatură pentru că era visul copilăriei mele, practic am crescut și am învățat constant cu gândul că eu voi fi odată și odată avocat.

Nu puteam să renunț nici la catedră pentru că mulți ani și multe suflete de tineri studenți mi-au hrănit tinerețea sufletească, prea mulți dintre ei în timp au revenit la mine, în calitate de colegi (avocați, magistrați, consilieri în proprietate industrială) să îmi spună un cuvânt magic pentru mine și esențial pentru satisfacția profesională: mulțumesc.

Ce era de făcut, altceva, decât să continui. Și de fapt, dacă vreți să știți opinia mea de acum, după atât de mult timp trecut de la începuturi, avocatura m-a ajutat să fiu dascăl. Și catedra m-a ajutat la rândul ei să rămân în pas cu efervescența minților tinere. De fapt, dacă nu se supără colegii din profesie și din avocatură, aş putea spune că ambele profesii te îndeamnă să expui, să demonstrezi, să explici. Studenților le explici povestea dreptului. Instanțelor le explici povestea clientului.

În planul satisfacțiilor, ambele profesii își spun cuvântul în timp și peste timp. Ambele profesii mi-au oferit satisfacții. Și ambele profesii mi-au oferit și lacrimi. Ambele profesii se desfășoară într-un fel, pe scenă. În pretoriu sau în amfiteatru. Și în ambele profesii ai trăirile și emoțiile unui actor. Satisfacțiile cele mai mari sunt

concretizate pentru mine, așa cum am mai spus, în gesturi mici. E destul să primești o scrisoare de la un coleg din țară care să îți mulțumească pentru că ai scris ceva ce lui i-a slujit sau să te afli în avionul de București – Timișoara și să te salute cu mult respect un domn care să îți spună că fără cursurile tale de proprietate intelectuală nu s-ar fi realizat profesional ca avocat.

Ar fi multe de spus. Vedeți că am dreptate? Puneți în discuție probleme despre care putem vorbi zile întregi. Dar nu e un reproș.

Concluzionând, dacă va fi vreodată să fiu nevoită să aleg între avocatură și catedră, aș rămâne cu prima mea iubire. Avocatura. Pentru că pot transmite idei celor care vor să stea de vorbă cu mine și în afara unei catedre. Dar nu pot încerca să ajut un om cu un consiliu juridic altfel decât ca avocat.

Nicolae Cîrstea: Cum se face și se simte avocatura din provincie? Ce o deosebește de cea din București?

Ligia Cătuna: E altfel. În măsura în care provincia este altfel. Eu una am lucrat ca avocat câțiva ani buni în București. Îmi aduc aminte de veșnica alergătură de la instanțele de sector la TMB, apoi la Suprem (înainte Înalta Curte de Casație și Justiție se numea Tribunalul Suprem). Bucureștiul, ca orice oraș mare, îți cere tributul de timp și de adrenalină, de alergătură ici – colo, îți impune să fii organizat. Provincia, și acum nu mă refer la instanțele timișorene, ci la instanțele din țară pe unde am fost și am pledat, este diferită. Din start îți oferă confortul de timp. Oamenii nu se grăbesc. Oamenii au mai mult timp.

Clienții sunt diferiți. Percepția avocatului ca sfătuitoare este diferită. Cred totuși că în foarte scurt timp nu vom mai putea vorbi de diferențe între avocatura de București și cea din provincie.

O colegă avocat din USA îmi spunea în urmă cu mulți ani: „Ligia, we have to try to think global”. Așa se va întâmpla și la noi, cred. Nu vor mai exista diferențe. Colegii din București nu mai apelează atât de des ca înainte la avocați corespondenți din țară. Se urcă în avion sau în mașină și pleacă la instanțele din țară. Colegii din provincie îi vad în sală, învață ce e bun, critică ce e rău. Colegii din București, de asemenea.

Deși aparent moartă, avocatura ca sistem, ca organism este foarte vie acum. Se află într-un mare proces de transformare, care implică și uniformizare și redefinire și tratarea rănilor, dar și performanță.

Până la urmă, nu putem să nu recunoaștem că avocatul de acum 30 de ani pare desuet pentru un absolvent din 2015. Cu toate acestea, cine nu are bătrâni în preajmă, să regrete. Pentru că avocatul de succes este întotdeauna și un mare entuziast. Și un mare pasionat. Este nevoie însă și de ponderație. Și aceasta este, zic eu, nu un defect, ci o calitate care vine odată cu vârsta.

Nicolae Cîrstea: Ce vă împlinește dincolo de cariera universitară și avocațială?

Ligia Cătuna: Fiul și soțul meu. Și relația specială pe care o am cu natura și cu toate ființele ei. Lectura și muzica. Și prietenia oferită de cei apropiați. Știu ei exact

cine sunt. Dar vreau să vă spun că fiecare vârstă cred că are proprii parametri de măsurare a împlinirii. Ești împlinit atunci când ești tihnit și ești bine cu tine însuși.

Nicolae Cîrstea: Intrarea în vigoare a codurilor fundamentale în care dintre zonele de care vă preocupați – avocațială, universitară, arbitraj – a avut cel mai puternic impact în ceea ce vă privește?

Ligia Cătuna: Noile coduri au provocat un fel de tsunami, dar unul necesar. Realitatea, cotidianul au avut un ritm accelerat de evoluție și norma juridică trebuie să răspundă cerințelor de reglementare a actualității. Ba chiar să fie în așa fel redactată, încât codul să răspundă cerințelor pentru ani buni de acum înainte. Spun că ele au fost un tsunami pentru că încă mai există generații întregi de specialiști care au fost formați și pregătiți să gândească și să lucreze pe vechea legislație.

Un moment similar a fost de exemplu în anii '90 când lumea noastră s-a confruntat cu legi comerciale, în condițiile în care absolvenții de drept de până la Revoluție nu au studiat deloc dreptul comercial în facultăți. Erau doar două legi care se studiau cu privire la comerțul socialist și atât.

În mod cert este un efort de adaptare, cu atât mai mult cu cât, cel puțin din perspectiva dreptului civil, încă sunt situații care intră sub imperiul legii vechi. Trebuie să recunoaștem și să acceptăm că există și o inerție a raționamentului logic care te împiedică să gândești dintru început în noua reglementare.

Înflorirea noilor coduri prin efectele lor se va produce, în opinia mea, abia după ce vor exista câteva generații bune de juriști care se vor fi format exclusiv în noua mentalitate a codurilor.

Nu poți delimita o zonă de impact mai mică sau mai mare din perspectiva codurilor. Viața de zi cu zi a noastră, a tuturor este acum sub incidența noilor coduri. Care de fapt nu mai sunt noile coduri. Ci pur și simplu sunt codurile în vigoare.

Nicolae Cîrstea: Sunteți un om care se călăuzește după principii? Care sunt câteva dintre acestea la care n-ați renunța niciodată?

Ligia Cătuna: Oooo, daaa. Din această perspectivă probabil că multă lume care mă cunoaște poate spune că sunt aproape rigidă. Dar, de fapt, nu este vorba de rigiditate, ci de respectarea unui crez. Care de fapt e tot un principiu.

Știți, eu una nu pot să fac ceva care nu concordă cu mine însămi. Vă mărturisesc că, încă de mică, încercam să pricep de ce o anumită regulă de conduită îți spune că trebuie să faci așa, și nu altfel, de ce trebuie să te comporți într-un anumit fel... Trebuia să înțeleg ca să nu mă simt constrânsă. Am înțeles rostul politeteții. Și țin la eleganța comportamentală și mai ales la cea profesională. Am înțeles rostul adevărului și țin la înlăturarea minciunii din relațiile interumane. Am înțeles rostul principiilor de bine, adevăr și frumos și încerc pe cât posibil să îmi ghidez viața după ele.

Culmea culmilor este că adagiul *honeste vivere, alterum non ledere, suum quique tribuere* îl percep dincolo de granițele juridicului, intră în zona creștină a

gândirii, a zonei să nu faci rău aproapelui tău, să trăiești cinstit, să îți respecti aproapele. E atât de simplu...

Deci da, cred în principii, și m-am ghidat în viață după precepte morale și religioase. Evident, preceptele juridice se subînțeleg.

Immanuel Kant spunea: lucrează așa ca și cum faptele tale ar trebui să fie pildă și lege întregii omeniri.

Cred că este nevoie să ai un ghid de conduită personală. Și față de tine și față de cei care te înconjoară. Și mai cred că degeaba ai propriul tău ghid de conduită personală dacă nu îl respecti și nu ai tenacitatea de a-l exersa zilnic.

Nicolae Cîrstea: Unde începe viața personală și unde începe cea profesională în activitatea dvs. cotidiană? Sau, din altă perspectivă – faceți o demarcație clară între personal și profesional?

Ligia Cătuna: Nu există o demarcație. Nu poți spune în profesiile mele că acum am ajuns acasă și nu mă mai gândesc la problemele de la birou sau la cursurile pe care urmează să le predau. Aceste două profesii sunt ca niște liane, cresc în tine și te înlănțuiesc, trebuie să înveți să trăiești cu ele în tine. Multe idei apar când te aștepti mai puțin. Să știi că un succes te urmărește la fel de mult ca și un eșec. Și te urmează și în week-end, și când ești cu familia... Problema este alta. Nu îți poți permite când ești avocat sau cadru didactic să spui că problemele de acasă le ai cu tine. Nu poți spune judecătorului că ai copilul acasă cu febră mare sau operat... nu, asta nu poți face. În schimb, când stai la capul patului cu mâna pe fruntea copilului tău bolnav, te gândești la procesul de a doua zi...

Ca avocat, ești ca într-un fel de serviciu gen SMURD. Trebuie să fii acolo unde este nevoie de tine, când este nevoie de tine. Nu îți poți permite să pierzi un termen pentru că vrei să fii plecat în vacanță.

Nu poți merge la cursuri cu studenții și să ai nodul în gât și lacrimi înghițite pentru că ai pierdut pe cineva drag. În schimb, poți ține de mână un părinte bolnav și să te gândești că trebuie să pleci pentru că datoria ta este în altă parte. Ca să concluzionez: viața mea nu poate fi împărțită în două. Este o indiviziune forțată, ca să mă exprim cu puțin umor în termeni juridici.

Nicolae Cîrstea: Care sunt oamenii, întâmplările și lecturile care v-au marcat existența?

Ligia Cătuna: Am realizat în urmă cu câțiva ani că de la fiecare om cu care m-am întâlnit am învățat câte ceva. Nu era necesar să îmi fie profesor, mentor. Fiecare om lasă o urmă în mintea celui cu care se întâlnește. Totul este să știi să descoperi învățământul sau să îți aduci aminte la momentul potrivit de o idee, un gând, un gest, o reacție care să te poată ajuta și pe tine.

Nu am avut în viață un model complet reprezentat de un singur om. Deci nu aș putea spune că am întâlnit un singur om care să îmi fi marcat existența.

Pot însă spune că am avut privilegiul de a fi cunoscut oameni de marcă, de o măsură umană și intelectuală care copleșește. Așa cum am cunoscut și oameni de o

micime inimaginabilă, fără niciun fel de justificare pentru felul lor de a fi și de a se comporta sau de a vorbi.

Oamenii fac parte din întâmplările vieții mele. Și nu cred că nici ei și nici întâmplările nu au apărut întâmplător. Și nu e un simplu joc de cuvinte. Am avut momente în viață în care realizăm că sunt în situație limită de viață, dar atunci nu am avut timp să analizez. Trebuia să merg înainte. Analizele au urmat mai apoi. Și din întâmplările acelea limită, ajungeam tot la oameni. Buni sau răi. Oameni sau neoameni.

Despre cărți nu vă voi spune decât că reprezintă prezența altor oameni în mintea mea. A fost o vreme când nu am citit decât teatru. Mai apoi, poezie. Eu am absolvit cursurile unui liceu de mare respirație intelectuală, îmi aduc aminte cu câtă nerăbdare așteptam orele de literatură universală pe care la vremea respectivă le făceam cu un profesor universitar care își pierduse catedra universitară din cauza faptului că a refuzat să intre în Partidul Comunist Român. Orele acelea erau un regal.

Mai apoi, toată sensibilitatea care ne-a fost cultivată cu grijă în liceu a fost înlocuită cu gheața raționamentului juridic și mai apoi cu bătăturile de pe suflet pe care le dobândești când intri cu adevărat în viață.

Probabil că opțiunea mea de a preda proprietate intelectuală are o motivație în formarea mea inițială și în apropierea mea de lumea artelor.

Cărțile au locul lor clar stabilit în viața mea. Fără ierarhii. Deși, parfumul și atmosfera unor lecturi anume m-ar tenta să dau câteva titluri și nume de autori. Dar totuși, nu o să o fac pentru că fiecare strop de sudoare al unei penițe trebuie respectat. Și cred că în lumea lecturii ierarhiile nu au loc. Fiecare carte până la urmă își găsește un cititor.

Nicolae Cîrstea: Sunteți un prolific autor de cărți nu numai universitare, dar și practice. Este cea de-a patra dimensiune a carierei dumneavoastră.

Ligia Cătuna: Nu știu dacă pot fi numită un autor prolific.

Am scris cărți în care am crezut. Și am scris cum am crezut eu că e mai bine. Am scris ca să ajung la mintea și sufletul cititorului. Pentru că o carte după ce o citești și o pui în bibliotecă, trebuie să îți mai atragă din când în când privirea. Și să ai un gând pentru ea și despre ea.

În momentul în care nu voi mai crede într-un titlu sau în ceea ce transmite el și cartea pe care o îmbracă, voi renunța la a o mai publica.

Cartea apărută la editura dvs., și pentru care vă rog să îmi dați posibilitatea să vă mulțumesc, deoarece ca editor ați respectat întru totul obligațiile asumate, a fost scrisă cu scopul de a întinde o mână de ajutor celor care bat la porțile unei profesii despre care se știe totuși foarte puțin.

Celelalte cărți au fost scrise tot pentru a fi instrument de lucru pentru mai tinerii mei colegi, studenții de la drept.

Cred că important este să fii primit cu bună-credință în lumea cititorilor și să fii analizat în ceea ce vrei să spui, în mesajul tău. Nu poți avea niciun mesaj dacă nu ai nimic de spus.

Și să știți, că și cărțile de drept au poezia lor. Trebuie doar să ai răbdarea și pasiunea de a o descoperi.

Nicolae Cîrstea: Doamna Profesor, vă mulțumesc pentru disponibilitatea dumneavoastră! Trebuie să remarc că sunteți prima doamnă cu care am realizat un interviu pentru universuljuridic.ro...

Ligia Cătuna: Eu vă mulțumesc. Prin dvs. am avut ocazia să mă mai las cunoscută puțin.